

הסחר בין ישראל ומדינות אפריקה

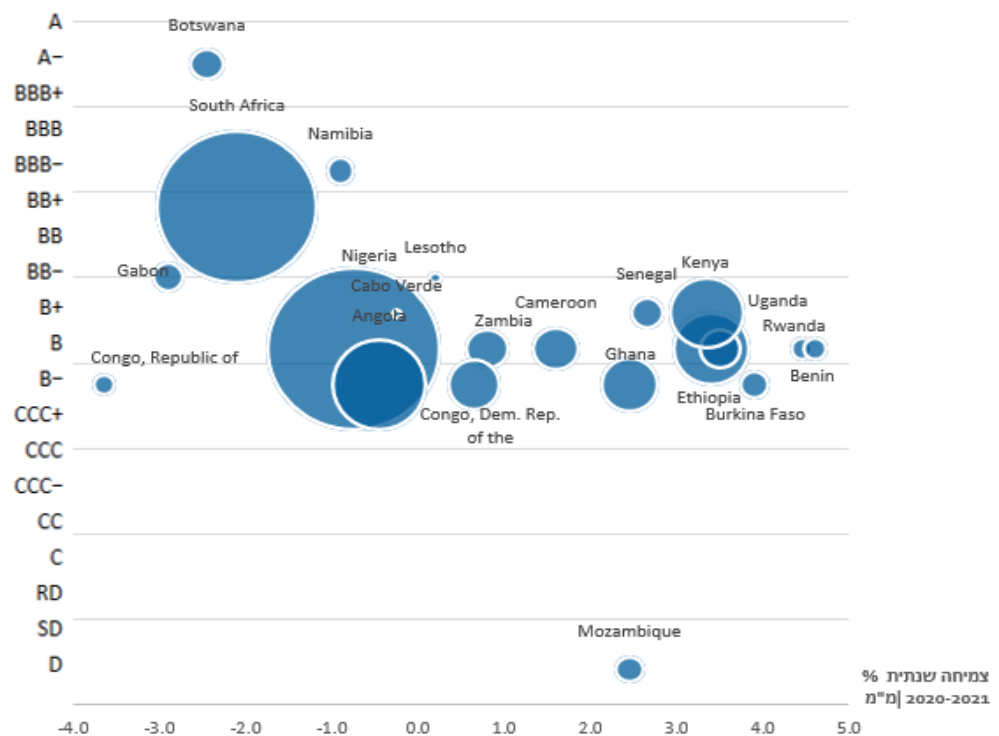
שמדרום לסהרה

על פי נתוני הבנק העולמי שהתפרסמו בחודש יוני האחרון על רקע מגפת ה-COVID-19, התחזית מצביעה על מיתון החמור ביותר מאז סוף מלחמת העולם השנייה. הכלכלה העולמית צפויה להתכווץ השנה (2020) בשיעור חד של 5.2%. ירידה חדה בהשוואה לזו שנרשמה לפני בעקבות משבר הסאב פריים (2009) בשיעור של 1.8%.

מניתוח מיוחד שערכנו במכון מצאנו כי בעוד הכלכלות המפותחות מושכות את הצמיחה העולמית כלפי מטה, לכלכלות מזרח אסיה וסאב סהרה אפריקה צפויות להיות גדולות יותר בשנת 2021 בהשוואה לגודלן בסוף שנת 2019. מבין מדינות אפריקה, המדינות שיובילו את הצמיחה בשנים הקרובות הן קניה, אוגנדה, אתיופיה וגאנה. לצידן לכלכלות קטנות יותר הכוללות את סנגל, מוזמביק ובורקינה פאסו. לעומתן, המדינות המאטות את הצמיחה בכלכלת סאב סהרה אפריקה הן הכלכלות הגדולות - דרום אפריקה וניגריה.

תחזית צמיחה מול דירוג אשראי סאב סהרה אפריקה | ציר אנכי מציג את דירוג האשראי של המדינות, ציר אופקי מציג את

תחזית הצמיחה לשנים 2020-2021, העיגולים מבטאים את גודל התמ"ג בשנת 2019 של כל מדינה

עיבוד וניתוח: מכון היצוא. מקור נתונים: תמ"ג קרן המטבע העולמית, תחזית צמיחה הבנק העולמי, דירוג אשראי חברת S&P.

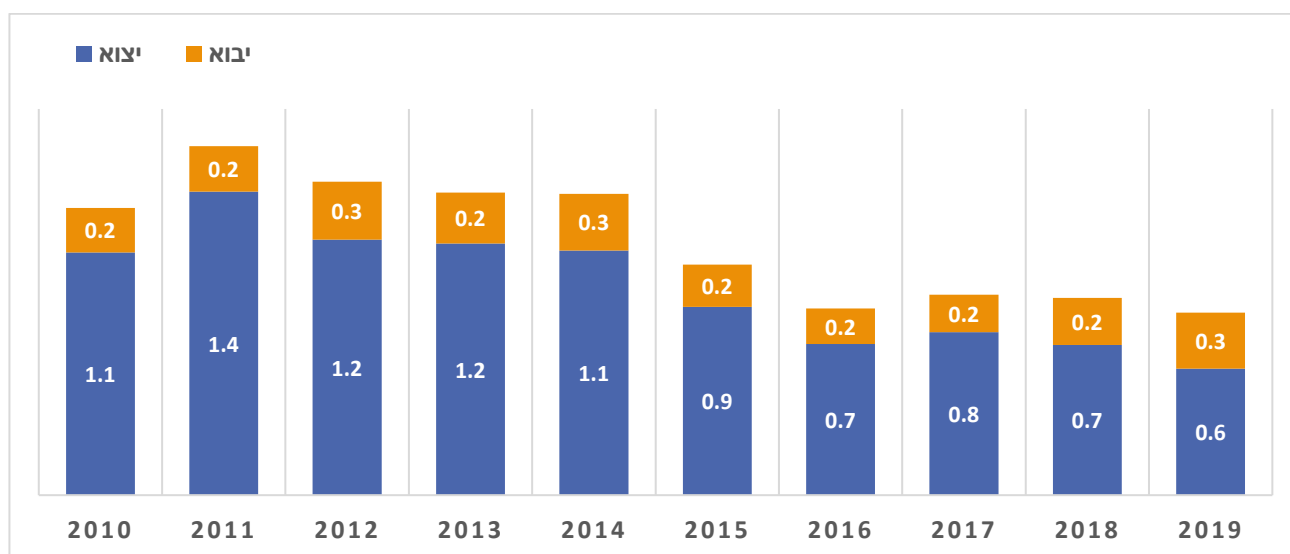
שטחה של אפריקה גדול פי 3 משטחה של יבשת אירופה ועד לשנת 2050 אוכלוסייתה תוכפל ותהווה כרבע מהאנושות וכ-50% מאוכלוסיית הצעירים בעולם, כאשר הגידול הדמוגרפי יתבטא בעיקר בגידול בשיעור האוכלוסייה העירונית. כוח האדם באפריקה יהווה מקור עיקרי בכוח העבודה העולמי. עד שנת 2040 תוספת הגידול בגילאי העבודה באפריקה יעלה על התוספת המצרפית בכל יתר מדינות העולם. מסיבה זו אפריקה היא היבשת בה צפוי שיעור "הדיבידנד הדמוגרפי" (צמיחה מתמשכת המבוססת על גידול בכוח העבודה), הגבוה ביותר בעולם. בנוסף, הביקוש לחומרי גלם הגביר את ההתעניינות בה בקרב המעצמות הגדולות, הנהרות אליה ומזרימות לה השקעות רחבות היקף. כתוצאה נהנות רבות ממדינות אפריקה מצמיחה, הנמשכת מאז ראשית המאה הנוכחית ומעלייה בקלות עשיית העסקים במדינות השונות.

לצד הפוטנציאל הכלכלי האדיר הטמון ביבשת, חשוב גם לציין את הסיכונים הכרוכים בפעילות באפריקה, הכוללים בין השאר: סיכונים אשראי וזמינות מקורות מימון, קשיי סחר, רגולציה, בירוקרטיה, דירוג נמוך במדדי השחיתות הבינלאומיים ושקיפות ציבורית נמוכה, חילופי שלטון בלתי סדירים ועד לסיכון חיים פיזי בחלק מהמדינות.

על אף הצמיחה שחוות רבות ממדינות אפריקה הקפי הסחר בין מדינות אפריקה לישראל בעשור האחרון במגמת ירידה מדי שנה. בשנת 2019 הסתכם היקף הסחר בסחורות של ישראל עם מדינות סאב-סהרה אפריקה בכ-850 מיליון דולר¹, ירידה של כ-7% ביחס לשנת 2018. יצוא הסחורות ירד בכ-16%, ומהווה כ-1% בלבד מסך יצוא הסחורות של ישראל לעולם. היבוא הסתכם בכ-260 מיליון דולר, עלייה של 20% לעומת השנה הקודמת. אין ספק כי קיים עוד פוטנציאל גידול משמעותי לאור ההתאוששות הכלכלית שחוות מדינות האזור בתקופה זו.

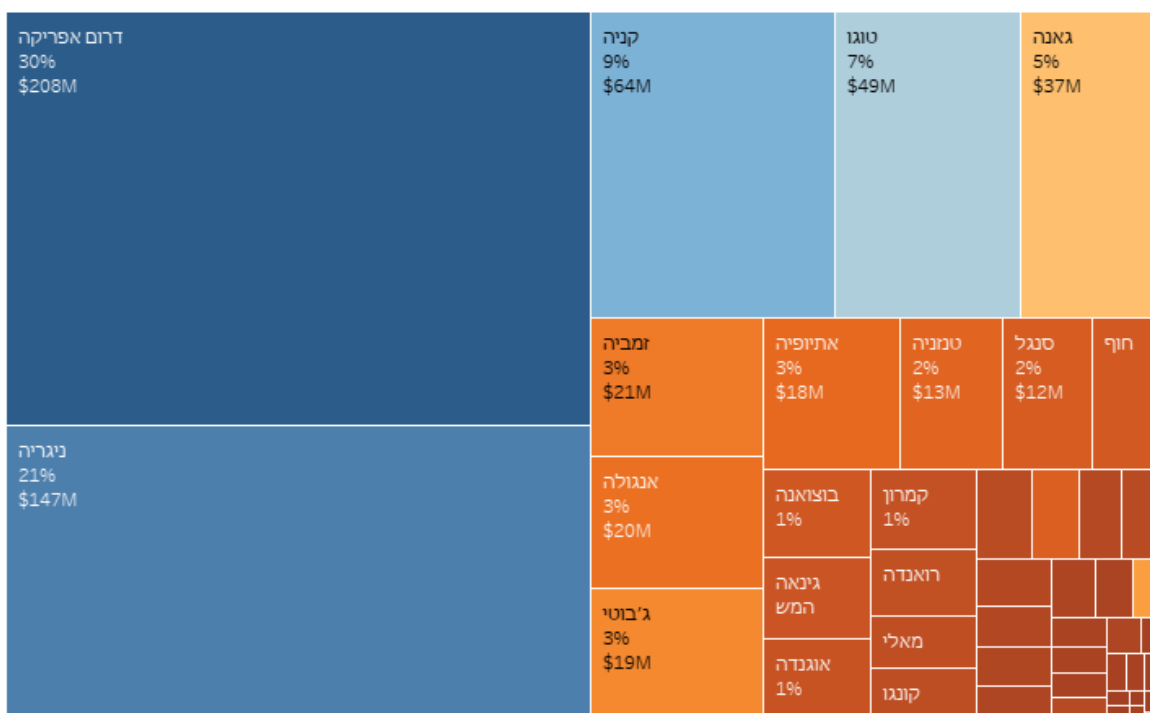
דרום אפריקה וניגריה הן שותפות הסחר הגדולות ביותר ועל פי ממוצע היצוא בחמש השנים האחרונות מהוות כמחצית מסך היצוא ליבשת. עיקר היצוא מישראל משוייך לענף הכימיקלים (כ-23%), מכונות וציוד, גומי ומתכות-ענפים המשוייכים לתעשיית האגרוטכנולוגיה (כ-28%). היבוא בעיקרו תוצרת חקלאית ומזון.

התפתחות הסחר ישראל-סאהרה | 2010-2019 במיליארדי דולרים

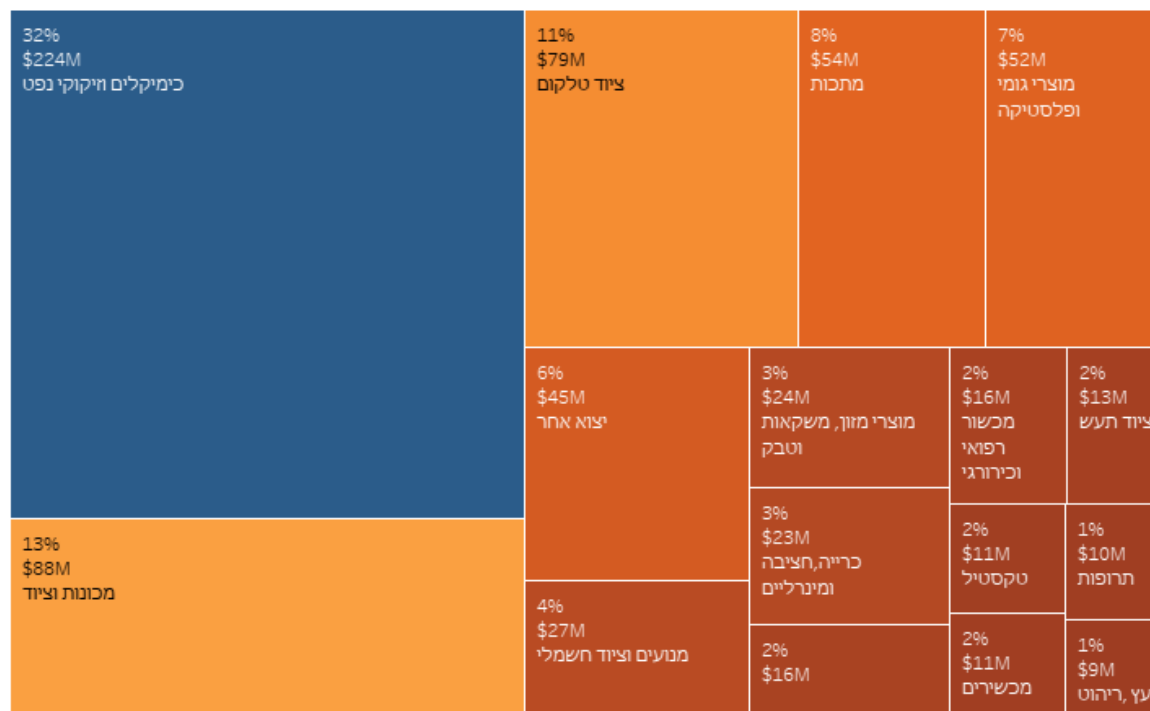
¹ סחורות ללא יהלומים. חשוב לציין כי חלק מהיצוא למדינות אפריקה נכלל תחת הסיווג "יצוא למדינות בלתי מסווגות" ואינו נכלל בניתוח זה

התפלגות היצוא לאת"ס על פי מדינות | ממוצע 2015-2019, סחורות ללא יהלומים

עיבוד וניתוח: מכון היצוא

התפלגות היצוא לאת"ס על פי ענפים | ממוצע 2015-2019, סחורות ללא יהלומים

עיבוד וניתוח: מכון היצוא

הסחר ההדדי במדינות נבחרות בסאב סהרה

דרום אפריקה הינה שותפת הסחר העיקרית של ישראל בסאב סהרה. הסחר עם דרום אפריקה הסתכם בשנת 2019 בכ-270 מיליון דולר, ירידה של 4% לעומת שנה קודמת. היצוא הסתכם בכ-173 מיליון דולר, ירידה של 4%, והיבוא הסתכם בכ-91 מיליון דולר, ירידה של 7%. עיקר היצוא לדרום אפריקה מישראל הוא מענף הכימיקלים מכונות וציוד ופלסטיק- ענפים המשוייכים לתעשיית האגרוטכנולוגיה. היבוא הינו חקלאי בעיקרו ומורכב מפירות וקקאו.

שותפת הסחר השנייה של ישראל בסאב סהרה אפריקה היא ניגריה, היקף הסחר מולה הסתכם בשנת 2019 בכ-173 מיליון דולר, ירידה חדה של 30% שחלה בעיקר בשל ירידה ביצוא למדינה. היצוא הסתכם בשנה זו בכ-166 מיליון דולר, ירידה של 31% לעומת שנה קודמת והיבוא עלה בכ-48% לכ-8 מיליון דולר. עיקר היצוא לניגריה מישראל הוא כימיקלים. היבוא הינו חקלאי בעיקרו ומורכב מזרעי שמשום.

היקף הסחר מול אתיופיה הסתכם ב-121 מיליון דולר, עלייה של 19% לעומת השנה הקודמת. היצוא הסתכם בכ-21 מיליון דולר, עלייה של 41% לעומת שנה קודמת. היבוא הסתכם בכ-100 מיליון דולר, עלייה של 15%. ענפי היצוא העיקריים לאתיופיה הם מכונות וציוד וזרעים. היבוא הינו חקלאי בעיקרו ומורכב מזרעי שמשום ודגנים.

היקף הסחר מול קניה הסתכם ב-57 מיליון דולר, ירידה של 23% לעומת השנה הקודמת. המשך מגמת ירידה ביצוא הסחורות. היצוא הסתכם ב-49 מיליון דולר, ירידה של 9% לעומת השנה הקודמת. היבוא הסתכם בכ-8 מיליון דולר, ירידה של 27%. עיקר היצוא לקניה מישראל הוא לתעשיית האגרוטכנולוגיה – מכונות וציוד ופלסטיק. השנה הייתה עסקה חריגה של כלי תחבורה. היבוא משויך לענף המזון - דגים.

הסחר עם אוגנדה נמצא במגמת עליה הסתכם בכ-32 מיליון דולר בשנת 2019 ורשם עליה של 43% לעומת שנה קודמת. היצוא הסתכם בכ-12 מיליון דולר, עלייה של 81% והיבוא כ-20 מיליון, עלייה של 27% לעומת שנה קודמת. עיקר היצוא הוא בענף המתכות, ציוד טלקום ומכונות וציוד. היבוא עיקרו משויך לענף המזון- דגים, קפה וזרעי שמשום.

הסחר עם גאנה הסתכם בכ-29 מיליון דולר בשנת 2019 ורשם ירידה של 25% לעומת שנה קודמת. היצוא הסתכם בכ-24 מיליון דולר, ירידה של 30% והיבוא כ-5 מיליון, עלייה של 8% לעומת שנה קודמת. עיקר היצוא לגאנה מישראל הוא משויך לכנף הכימיקלים ומתכות. היבוא הינו חקלאי בעיקרו ומורכב מקקאו ותמרים.

הסחר עם סנגל הסתכם בכ-19 מיליון דולר בשנת 2019 ורשם עלייה של 21% לעומת שנה קודמת. היצוא הסתכם בכ-15 מיליון דולר, עלייה של 54% והיבוא כ-4 מיליון, ירידה של 28% לעומת שנה קודמת. עיקר היצוא לסנגל מישראל הוא בענף המכונות וציוד, השנה הייתה עסקה חריגה של כלי שיט. היבוא עיקרו משויך לענף המזון- דגים.